

LITERATURA POSTBELICĂ- PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI

Pădurean Maria Andreea

Profesor, Liceul Teoretic „Lucian Blaga” Oradea

La finalul perioadei interbelice literatura română este sincronizată ideatic și structural cu cea europeană, iar în finalul monumentalei sale *Istории* George Călinescu afirmă (ușor riscant) că este indivizibilă și oglindește total poporul român. Afirmația se justifică în perioada fragilă în care se afla țara în 1940 (și) din punct de vedere istoric. Tăvălugul schimbărilor face ca literatura de după a doua conflagrație mondială să nu mai poată purta pecetea unificării.

Analizând producțiile literare postbelice, vocile critice le clasifică după diferite criterii care ajung la ideea unor subdiviziuni ale literaturii sau le categorisesc după diferite coordonate (tematice, tipologice, geografice și- inevitabil- în raport cu realitățile politice). Atât Ion Simuț, cât și Cornel Ungureanu ajung la concluzia că există mai multe literaturi ce se diferențiază și se completează caleidoscopic. Eludând criteriul cronologic (sau neacordându-i prioritate) unele analize ale fenomenului literar postbelic propun clasificări care să includă, pe lângă partea canonică, opere și scriitori nerăsfațați de atenția publică.

Un prim exemplu este cartea lui Ion Simuț *Literaturile române postbelice* ce constituie un amplu eseu despre condiția literaturii sub dictatură. Este o istorie literară conceptuală care are și o bine articulată osatură narativă adresându-se deopotrivă atât celor care vor și pot să își amintească acele vremuri, cât și celor care, dacă nu au trăit acele vremuri, pot să-și închipuie cum a fost. O istorie literară care ține cont de Istorie. „Cartea de astăzi nu este o istorie a literaturii române postbelice, ci o teoretizare sau o interogare a celor patru tipuri de literatură, proiectate pe un fond generos de istorie politică”¹. Întregul demers critic se regăsește în nuce, așa cum mărturisește Ion Simuț în capitolul intitulat Preliminarii, într-un articol publicat în **România Literară** în 1993 și nuanțat cu un an mai târziu în volumul *Incursiuni în literatura actuală*. Articolul inițial se cheamă *Cele patru literaturi* și demonstrează existența unor tipare literare care fac posibile următoarele delimitări:

-Literatura oportunistă;

¹ Ion Simuț, *Literaturile române postbelice*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017, pg 14

- Literatura evazionistă;
- Literatura subversivă;
- Literatura disidentă.

Cornel Ungureanu tratează *O istorie secretă a literaturii române* în care propune o analiză a fenomenului literar prin datele unei științe relativ recente, geopolitica „e vorba de o știință care scoate la lumină o istorie tabuizată a culturii. O istorie care își apără hotarele așa cum au fost fixate ele după ultima bătălie câștigată”² referindu-se la competițiile actuale cu televizorul și, mai ales, cu calculatorul. Excursul critic se oprește asupra geografiilor literare analizând felul în care toposul impregnează etosul de-a lungul istoriei. În ceea ce privește partea care interesează studiul nostru, literaturile postbelice, Ungureanu efectuează o analiză valorificând un „cifru al prudenței”³ luminând părți mai puțin cunoscute ale literaturii și lăsând în obscuritate (voită) altele în speranța declarată că istoriile paralele ale literaturii vor ieși de sub tipar la un moment dat.

Lăsând într-o meritată umbră producțiile realismului socialist (1947-1960), se cuvine a pune accentul pe literatura ce se reasează pe finalitățile sale firești, după ce se eliberează măcar parțial de constângerile politice. Perioada anilor '60 face posibilă o schimbare evidentă în calitatea literaturii atât din punct de vedere al conținutului, cât și al expresivității artistice și se subscrie neomodernismului.

În poezie, recucerirea lirismului prin adâncirea temelor existențialiste este sesizabilă prin afirmarea unei noi generații de poeți ce se remarcă prin expansiunea imaginației, prin amalgamul de sensibilitate și ironie, prin explorarea inedită a universului afectiv al omului contemporan. Inovațiile la nivelul expresiei artistice sunt evidente și sunt de notat:

- Nichita Stănescu- limbajul poetic frapant prin ineditul asocierilor
- Marin Sorescu- limbajul simplu, ce frizează parodia și umorul
- Ana Blandiana- limbajul puternic metaforizat
- Ioan Alexandru – limbajul solemn, cu tonalități de imn.

În proză, diversitatea tematică a creațiilor literare a fost structurată de criticul Eugen Simion, care desprinde următoarele trăsături:;

² Cornel Ungureanu- *O istorie secretă a literaturii române*, Ed. Tracus Arte, București, 2019, pg 18

³ Cornel Ungureanu- op. cit, pg 21

- ◆ realismul psihologic - Marin Preda;
- ◆ romanul de analiză - Nicolae Brebân, Augustin Buzura;
- ◆ eseul românesc - Al.I. Văsiuț, Paul Georgescu;
- ◆ realismul mitic - Mircea Eliade, Ștefan Bănuțescu. Notabile sunt romanele cu temă politică ale scriitorilor care s-au lansat în această perioadă: „Orgoli” de Augustin Buzura (1977) și „Cel mai iubit dintre pământeni” de Marin Preda (1980).
- ◆ proza lirică - Geo Bogza, Zaharia Stancu

Perioada anilor '80 este reprezentantă, în principal de Mircea Nedelciu, Mircea Cărtărescu, Simona Popescu, Ștefan Agopian, Alexandru Mușina. Scriitorii generației '80 aparțin postmodernismului și sunt conștienți că în literatură se spusese aproape tot și că ei nu mai au cum să surprindă cititorii cu noutăți, de aceea se întorc cu ironie la creațiile anterioare din care preiau fragmente de text devenite celebre, pe care le introduc în textul lor. Acest gen de proză se definește prin conceptele: metatextualitate, intertextualitate, textualism, fragmentarism.

Toate aceste direcții justifică ideea de literaturi postbelice pe care o teoretizează Ion Simuț și constituie o provocare pentru o justă receptare a creațiilor acestei perioade. Eterogenă și complexă, literatura postbelică este de multe ori tratată marginal în cadrul orelor de literatură română, deși ea nu oferă doar suporturi pertinente pentru predarea conceptelor operaționale și a noțiunilor de teorie literară, ci și date substanțiale pentru cunoașterea de sine și a celorlalți. Operele literare aparținând acestei perioade reprezintă o cale a unei înțelegeri mai aproape de adevăr a personalității și comportamentului uman și sunt deschise unor lecturi plurale.

